

THOMAS WALGRAVE

'Accidenten zijn kansen'

Thomas Walgrave is bij Tg. Stan onder meer lichtontwerper.

ETCETERA: Hoe ontstaat een lichtontwerp?

THOMAS WALGRAVE: Dat hangt af van voorstelling tot voorstelling. Bij Stan doen we de meeste dingen samen. Twee maanden voor de première gaan we allemaal rond de tafel zitten en onderzoeken samen de tekst. Ik werk mee aan de dramaturgie van de voorstelling en de andere makers geven ook ideeën over vormgeving en licht. Iedereen werkt aan alles. Er is niet die strikte opdeling in disciplines, behalve wanneer het over het technische aspect van de belichting gaat, natuurlijk. Meestal blijf ik lang bij het repetitieproces aanwezig, behalve bij heel grote voorstellingen, zoals *In Real Time*. Dan heb je niet de tijd om lang mee te repeteren, omdat je veel werk hebt aan de uitwerking van je ontwerp. Soms krijg je voor je ontwerp vertrekpunten aangereikt vanuit de tekst. Regieaanwijzingen als 'het schemert', of 'het is vroeg in de ochtend' bijvoorbeeld. Niet dat je die dan letterlijk moet volgen, maar het is wel iets om over na te denken. Hoe de bedrijven van een stuk zich ten opzichte van elkaar verhouden kan ook zo'n vertrekpunt zijn.

Maar uiteindelijk ontstaat een lichtontwerp heel intuïtief. Je voelt of het juist is of niet. Soms heb je iets in je hoofd en blijkt het in de realiteit niet te kloppen. Of iets ontstaat 'accidenteel': je begint spots in te hangen en je merkt dat ze goed hangen zonder ze te richten. Accidenten zijn vaak vruchtbaar. Het zijn 'kansen', zoals Matthias De Koning zegt over spelen: van het podium vallen, een stoel die breekt, alles is een 'kans'. Dat is in het leven toch ook zo?

ETCETERA: Is de tekst heel belangrijk voor jou?

WALGRAVE: Ja. Tekst is uiteindelijk toch altijd de bron van de goesting om aan een nieuwe productie te beginnen. Wat niet betekent dat je de tekst – of de regieaanwijzingen daarin – dan ook letterlijk moet invullen met je licht. Na zo'n eerste lezing ligt altijd alles open.

ETCETERA: Speelt esthetiek voor jou een grote rol, of is vooral de betekenis van belang?

WALGRAVE: Dat is een moeilijke kwestie. Wat

is esthetica? De filosofie van de esthetica buigt zich al lang over de 'inhoud' van esthetiek. In ieder geval komt esthetiek in de zin van 'mooie plaatjes maken' voor mij niet op de eerste plaats. Vaak offer ik die mooie plaatjes bewust op, omdat het in de context van de voorstelling niet klopt. Nochtans is esthetiek belangrijk. Ook vorm wil iets zeggen. Het onderscheid tussen esthetiek en ethiek is voor mij een artificieel onderscheid, dat samenhangt met een 19de-eeuws l'art pour l'art-idee, iets waar ik me toch moeilijk kan in terugvinden. Aan esthetiek hangt altijd betekenis vast. De esthetiek van VTM, bijvoorbeeld, maakt deel uit van de betekenis van VTM.

Mooie plaatjes maken is echter geen streefdoel omdat je vaak niet het juiste ding zegt door het mooi te maken. We zijn uiteindelijk toch bezig met theater en niet met binnenhuisarchitectuur. Bovendien kan esthetiek heel vals zijn, emotioneel liegen. Kijk maar naar de manier waarop muziek gebruikt wordt in een doorsnee Amerikaanse film. Dat is vals sentiment. Je kan zo'n esthetiek gebruiken, maar dan moet je je er bewust van zijn, het moet een keuze zijn. Je kan bijvoorbeeld VTM-kitsch citeren.

Metatheatraal

ETCETERA: Hanteer je voor je lichtontwerpen een zelfde filosofie als de Stan-acteurs over spelen, o.m. het belang van metatheatraliteit, het tonen van alle middelen, een kritische distantie?

WALGRAVE: Min of meer. Ik verberg bijvoorbeeld geen lampen achter friezen, maar hang ze in het zicht. Ik volg de klassieke regel niet volgens dewelke je een lamp nooit in het licht van een andere lamp mag hangen. Enzovoort. Alles wat je doet heeft een soort metatheatraal niveau. Dat geldt zowel voor theaterlicht als voor het spel van een acteur. Dat is zo door de historische evolutie. Of je nu kiest voor een klassieke *driepuntsbelichting*, een radicaal onklassieke belichting of een Brechtiaanse belichting, altijd ben je je bewust van je keuze. Dat moet niet altijd expliciet zo geponeerd worden. Niet alle voorstellingen moeten over theater gaan. Maar je neemt het bewustzijn ervan wel mee. Je kan niets meer gratuit doen. Ik ben het evenwel beu te expliciteren. Op

momenten dat ik de keuze wel min of meer expliciet maak, is het meer een soort spelerei. Bij *Les Antigones* (*Antigone* van Cocteau en *Antigone* van Anouilh door Tg. Stan, première in mei 2001 in Toulouse, nvdr) speel ik zo'n soort spelletje. In de snelversie van Cocteau gebruik ik een driepuntsbelichting en alleen klassieke theaterspots: *profielen*, *pc's*, *fresnellen*. In de versie van Anouilh breek ik met al die wetten en gebruik ik geen enkele klassieke theaterlamp, maar wel filmlampen, tl's, lampen uit tanks.

Er zijn twee miljoen mogelijkheden wanneer je een belichting bedenkt. Je moet een kapstok hebben om eraan te beginnen. Vaak begint de kapstok bij de tekst, zoals bij *Les Antigones*, en soms niet, zoals bij *In Real Time*. Daar vormden de mathematische systemen van Anne Teresa De Keersmaecker de kapstok. Maar iets heel onnozels kan ook als kapstok fungeren. In *Valentin* was het uitgangspunt meer *pipo's* te gebruiken dan ooit in de Vlaamse voorstellingsgeschiedenis. De pipo is de voorloper van de *profielspot*. We hebben er 81 gebruikt.

ETCETERA: Wat gebeurt er dan eens die 81 lampen er hangen? Dan ga je daar toch iets mee doen?

WALGRAVE: Ja, maar je kan moeilijk praten over hoe het verder verloopt. Ik bouw vaak systemen, om dan inconsequent te zijn ten opzichte van dat systeem en fouten te maken. Maar de laatste stap is van de orde van de intuïtie, dat kan je niet benoemen. Niet dat ik lichtontwerp als Grote Kunst wil bestempelen, maar ik stel me voor dat het ook zo gaat bij de creatie van een schilderij. Je kan wel parameters benoemen: stijl, verfsoort, enzovoort. Maar wat er gebeurt als een schilder op een doek strepen begint te trekken, kan je niet uitleggen. Het is altijd makkelijker te zeggen waarom je bepaalde dingen niet doet dan waarom je andere dingen wel doet. Dat heeft niet met de afwezigheid van theorievorming te maken – de weinige theorieën gaan dan nog veeleer over kleur dan over licht. Het bestaan van theorieën zou het praten over licht uiteindelijk niet makkelijker maken. De laatste stap, waarom je het nu net zus of zo doet, is vooral een kwestie van voelen.